

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ
ПАРИЖКИ БЕЛЕЖНИК

chitanka.info

Шест и половина часът вечерта. Грамадният четиримоторен самолет на холандската компания КЛМ дълго пълзи по пистата на летище Враждебна, сякаш не се решава да хвъркне, после неочаквано моторите забръмчават силно, металното тяло започва да се тресе и се откъсва от земята.

Доскоро самолетът е блестял под слънцето на Дамаск, но поради събитията в Египет той е съкратил рейса си и сега иде от Атина само с десетина пътници. Останалите празни кресла напомнят, че има нещо по-силно от рекламите, които гарантират удобно пътуване по целия свят: в обсега на военните действия е забранено да се пътува.

Що се отнася до самата реклама, трябва да признаем, че тя не лъже. Пътуването със самолетите на КЛМ е наистина удобно и приятно. Още в първите минути след излитането по пътеката между двете редици кресла минава стройна холандска девойка, но не с традиционните дървени обуца и бяла шапчица, а в сива униформа, с кокетно накривена пилотка върху златистите си къдрици. Това е стюардесата, служебната весталка на самолетната компания, живият талисман против всякакви злополуки и лошо самочувствие. Тренирана в безброй въздушни пътешествия, стюардесата върви с уверените стъпки на акробатка и предлага освежителни бонбончета и гумена дъвка. Малко по-късно любезната девойка раздава на пътниците илюстрирани списания — американски, френски, немски, италиански.

Контрареволуцията в Унгария е намерила добър прием по страниците на тия луксозни списания, които поднасят на читателя най-сензационни разкрития, подкрепени с „автентични“ снимки от собствените фоторепортьори. Злодеянията на хортистките палачи се приписват на комунистическия терор. Обесените по дърветата хора и десетките трупове на избити унгарски граждани са представени, разбира се, като жертви на комунистите, а не на фашистите. Върху корицата на едно италианско списание блести цветният портрет на кардинал Миндсенти в червена мантия. Старият заговорник има такъв невинен и благочестив израз, сякаш е снет в момент на общуване с бога и няма нищо общо със стоте милиона диверсантски долара. Друго списание, западногерманска продукция, е изпълнено с антисъветски хули и предава личните преживелици на някой си Семьонов, когото редакцията е измъкнала на бял свят из познатото змийско гнездо на клеветниците „очевидци“. В същото време кървавото нашествие срещу

египетския народ, предприето от бившите акционери на Суецкия канал и от техните услужливи бенгурионовски джуджета, се рисува твърде идилично, като джентълменска експедиция — в джунглите. Свободата на западната демокрация е осигурила да не се допусне на борда на самолета нито едно списание, което може да каже истината за последните световни събития.

Сред гъстия мрак на ноемврийската вечер самолетът плува спокойно и само от време на време леко потрепва. Неуморната стюардеса разнася сандвичи, чай, оранжада. След четиричасово пътуване долу, в тъмната бездна, заиграват пъстроцветни светлини: Франкфурт на Майн. Самолетът бавно се спуска и каца на ярко осветеното летище. Пътниците се отправят на вечеря в близкия ресторант, където неколцина престарели келнери поддържат престижа на заведението със своите износени смокинги и колосани яки.

Вечерята свършва набързо, после самолетът продължава пътя си и към полунощ пристига в Амстердам. Поради късния час връзката с Париж е прекъсната и ще трябва да се чака до сутринта. Администрацията на КЛМ изпълнява добросъвестно обещанията на рекламните си за удобно пътуване. Тя поема грижата за пренощуването на пътниците и за превозването им до града, като ги снабдява с всевъзможни купончета. В тоя административен порядък прозвучават поетични нотки: хотел „Шилер“ на площад „Рембранд“. Хотелът е сравнително нов и може би стопанинът му се казва Шилер, но човек е склонен към романтични самовнушения и неволно го свързва с името на великия германски поет. Скоро умореният пътник потъва в чистото меко легло и в полусън дочува далечен тътен на джаз.

На сутринта Амстердам е озарен от лъчите на есенното слънце. По широките асфалтови улици се изнизват безкрайни върволици от велосипедисти, отиващи на работа — мъже и жени на различни възрасти. При това свръхизобилие на велосипеди чужденецът остава с впечатление, че холандците са не мореплавателен народ, а народ от колоездачи. И все пак Амстердамското пристанище, през което минават милиони тонове колониални стоки и суровини за Европа, и днес още поддържа старата морска слава на холандското кралство. Амстердам е преди всичко град на bankerите, на едрите търговци и на борсовите спекуланти, а после — уютен кът за международни конгреси, музейна съкровищница с творбите на прочутите холандски

живописци от миналото. Амстердамчани не обичат сравнението „Северна Венеция“, натрапено на града им от любителите на туристическа екзотика. Амстердам има свой собствен образ, който се оглежда в многобройните канали с тухленочервените си къщи, с потъмнелите от времето камбанарии и часовникови кули, с дългите редици стари дървета, разперили клони над тихите канални води.

Към пладне един двумоторен самолет се издига над облаците, устремен към Париж. След час и четвърт светлинните сигнали на борда предупреждават пътниците да не пушат и да се стегнат с брезентовите колани. Самолетът започва да се спуска в широки кръгове. В далечината се очертава черният силует на Айфеловата кула. Още малко — и колелата на самолета се плъзват по пистата на парижкото летище Бурже.

* * *

Навъсен ден. Ситен дъждец ръми над Париж. Колата прекосява покрайнините и постепенно навлиза в града. От двете страни на улиците се редят автомобилни гаражи, малки магазини и кафенета със стъклени тераси по тротоарите. Пътят минава край улица „Пельотие“, където чужденецът вижда като първа парижка забележителност обгорената сграда на Централния; комитет на Френската комунистическа партия. Преди няколко дни тук са вилнели фашистки банди при спокойното съзерцание на полицията. Пожарът е бил потушен, но почернелите стени на зданието хвърлят тъмни петна върху ореола на свободололюбива Франция.

Навътре в града улиците са задръстени от автомобили, които плъзят едва-едва и на всеки десетина метра спирачките им скръцват. Най-сетне колата се измъква из тоя автомобилен въртоп и спира на Авеню дьо ла Бурдоне пред малък хотел. Въпреки внушителното си име „Марс“ хотелът няма нищо общо със съседната нам планета и е здраво свързан със земята. За неговия земен произход може да се съди преди всичко по цената на отделната стая: хиляда и двеста франка на денонощие. А тая стая е скромно наредена, с прозорец към някакъв вътрешен двор, отдето прониква съвсем слаба светлина. Впрочем, по-късно човек узнава, че и другите парижки хотели от категорията на

хотел „Марс“ се радват на почти същите ценоразписи. При това извън установените такси добре възпитаният клиент на заминаване ще трябва да остави прилично възнаграждение за направените му дребни услуги, като не забравя, разбира се, и усмивките на камериерката, и любезните поздрави на портиера.

* * *

Утрото настъпва бавно, с колебливо зазоряване, чиято сива светлина се разстила като мъгла. Сред тая мътна виделина се открояват стари посивели здания, обезлистени дървета с черни клони, лъснати от влагата паметници, каменни парапети на мостове, под които тъмнеят водите на Сена. Докато нощните заведения и барове зяят празни, с обърнати един върху друг столове, пробудените кафенета се изпълват с посетители. Изправени до тезгяха, всички закусват набързо кафе с маслени кифлички или укрепват силите си с чаша вино.

Улиците се оживяват от автобуси, коли, мотоциклети, велосипеди. В подземните тулели, на метрото гъмжи навалица от работен народ. Всяка минута пристигат и заминават с грохот електрически влакове. Вагоните отварят за няколко секунди вратите си, за да изхвърлят и да погълнат стотици забързани хора. Като метални къртици подземните влакове прекосяват утробата на огромния град, сноват под паркове, църкви и музеи, заравят се под водите на Сена. Според една статистика през метрото минават дневно шест милиона пътници, а годишно — цялото население на земното кълбо. Но тук трябва да се прибавят и стоте автобусни линии, дванайсет хиляди таксите и над един милион частни коли и мотоциклети, за да се получи ясна представа за тоя гигантски транспортен конвейер. Париж е на колела, Париж се върти, Париж е в шеметно движение.

Денят се ражда в Халите, при бабуването на безброй домакини със сакове и кошници в ръце. Още към полунощ тук започват да прииждат от цяла Франция безкрайни кервани от камиони, които стоварват неизброими количества хранителни продукти. Това необхватно тържище, преживяло войни и революции, национални бедствия и борсови катастрофи, стои непоклатимо вече осем столетия като величествен храм на човешкото благоутробие. През всички сезони

в Халите и в околните улици се тълпят ранобудни домакини, доставчици, готвачи, собственици на ресторанти. Тая гастрономическа литургия трае до десет часа сутринта, когато купищата смет и отпадъци изчезват сякаш по вълшебен начин.

След Халите и кафенетата се отварят вратите на хиляди магазини и дюкянчета, откриват се многобройните квартални пазарища и сергии, зашумяват от гъстия наплив на купувачи магазините „При з’юник“ със стандартни стоки. Сред тоя пъстър карнавал на търговията се извисяват грамадните универсални магазини „Лафайет“, „Прентан“, „Самаритен“, „Лувър“, „О бон марше“. По случай коледните празници техните здания са потънали в искряща украса и напомнят фантастични дворци. Привечер пред светналите им витрини стоят прехласнати деца, чиито майки надничат с не по-малко любопитство: зад стъклата минават в неспирно шествие мечки, джуджета, рогати елени, впрегнати в шейни, и цялата тая магична картина се върти сред блясъка на изкуствения сняг като някаква жива приказка. Човек мъчно може да си представи такова изобилие от най-различни и неподозирани стоки. Найлонът, перлонът и другите синтетични чудеса се явяват във всички възможни преображения: като се почне от чорапи и дамски комбинезони и се стигне до гребени, чанти, кухненски кофи и вани за къпане на бебета. Пулсът на търговията бие с неотслабваща сила и в живописния парижки битпазар „Марше о пюс“. В бездънен лабиринт от бараки, сергии и антикварници тук кипи един истински панаир на евтините стоки и на случайните рядкости. В тоя „Пазар на бълхите“ може да се купи куфар от розов картон, какъвто едва ли би се намерил в най-затънтеното наше селище, долнокачествена конфекция и фалшиви старинни мебели, но същевременно могат да се открият и ценни картини от именити майстори, скъпи китайски вази от далечни столетия или часовник с увехнала позлата от времето на Луи XV.

Големите булеварди, за които пее Ив Монтан, притеглят денонощно със своя асфалтов магнит сърцата на парижани. Те се извиват по чертата на старите стени на Париж и съединяват в петкилометрова крива линия — от Мадлената до Бастилията — единайсет булеварда. Някога по тяхното протежение са цъфтели градини, потайвали са се в молитвена тишина манастири, разхождали са се благородници с бели перуки. Сега Големите булеварди са главната артерия на парижкия живот — с оживени кафенета, дансинги

и музик-холове и с най-луксозните магазини. Всъщност с истински блясък на „големи булеварди“ днес са увенчани Булевар дьо ла Мадлен, Булевар дьо Капюсен и Булевар дьо з’Италиен. Колкото по на изток отиват, Големите булеварди се отдалечават от своето традиционно обаяние, докато най-сетне между площада на Републиката и Бастилията те угасват в делничната сивота и се превръщат в обикновени булеварди, запазвайки знаменитото си име само в плановете и в пътеводителите на Париж. Средище на елегантния свят остават трите булеварда — на Мадлената, на Капуцините и на Италианците, — където минават изискани дами с пристегнати в пуловери кученца и където вечер витрините на бижутерийните магазини пламтят от брилянти и златни накити. Но по някаква странна прищявка на съдбата и тия три булеварда сякаш са обречени на залез, защото луксът и охолството вече разперват лъчите си на запад — по „Шан-з’Елизе“.

Към края на осемнайсети век днешната широка улица „Шан-з’Елизе“ се е наричала „Алея на въздишките“ и нощем случайните минувачи по нея са били нападани от дебнещи бандити. През годините на Втората империя сред околните храсталаци изникват многобройни кафе-шантани и малки театри, на чиито сцени възхожда оперетната слава на Офенбах. Постепенно „Шан-з’Елизе“ се превръща в любимото място за разходки на висшето общество, което дефилира с елегантни каляски, карети и двуколки по още девствената земя на бъдещото асфалтово авеню. В онова време дори е имало шивачи, посветени само на тоалетите за разходка по Елисейските поля и по Булонския лес. Но появата на първите автомобили нарушава тоя идиличен кортеж на натруфената празничност и мирисът на конския тор се сменя с мириса на бензина. Вместо някогашния отмерен тропот на копитата на расовите коне сега тук съскат гумените колела на изящните лимузини „Ягуар“ и „Порш“. Наивната диорама с „Обсадата на Париж“ от 1870 година и канканът с дантелените гащи на танцовачките отстъпват със завистлив реверанс пред новите еротични филми и пред порочно изюдените кинозвезди, които лично присъствуват на премиерите в близките кинотеатри. Днес по Шан-з’Елизе, или „Чемз Елайсиз“, както американските туристи самоуверено наричат това прочуто авеню, са разположени агенциите и бюрата на всички международни авиолинии, автомобилни фирми, кинокомпании и световноизвестни тръстове. Тук

процъфтяват много модни магазини и вечер калейдоскопната игра на неоновите реклами прелива в ослепителни потоци от светлина, пред която бледнее прославеният блясък на Големите булеварди.

Нека спрем за малко пред Триумфалната арка в дъното на Шанз'Елизе. През нея е минал ковчегът с тленните останки на Наполеон, тук е гробът на незнайния воин от Първата световна война и символичният барелеф на Марсилезата, който е окрилял парижката съпротива през годините на хитлеристката окупация. Много паметни дати и събития са вдълбани в камъка на тоя светъл паметник на френската национална чест. Почти всеки ден пред Триумфалната арка идат на поклонение делегати на патриотични организации, но покрай тях се явяват и поклонници на възраждащия се фашизъм. Триумфалната арка става вече притегателно място за схватки между фашисти и антифашисти, между привържениците на мира и крепителите на колониализма. Фашистите крещат: „Алжир е френски!“ Антифашистите минават с плакати „Долу войната в Алжир!“ И безредиците пламват. Неотдавна от Триумфалната арка един фашистки оратор е дал сигнал за разправа с комунистите.

От старите квартали на Париж най-непокътнат е Латинският квартал, който се слави с далечното си минало и живее свой собствен живот. По веселия булевард „Сен Мишел“ сноват от сутрин до вечер студенти — юноши и девойки, облечени в къси палта с дървени копчета и с качулки. В тоя бодър парад на младостта, запътени към университета и към близките кафенета и книжарници, минават младежи от цял свят и от всички раси — негри, китайци, анамити, индуси, шведи. Някои френски студенти са синове и дъщери на заможни родители, но други се грижат сами за прехраната си и възлизат по стръмнините на науката с келнерски поднос.

Денем хълмът на Монмартър глъхне в провинциален покой със своите малки сиви къщи, над които властвуват белите куполи на базиликата „Сакре Кьор“. В тишината на това артистично гето са се приютили верните потомци на старата парижка бохема — художници, писатели, колумбовци на нови теории в изкуството. Мнозина от тях са още неизвестни и гонят безсмъртието с фанатични усилия. Тук се излюпват яростните таланти на сюрреалистите и на атомистите, тук се фабрикуват стереотипните пейзажчета за подвижните улични изложби. Но когато падне нощта, всичко наоколо се преобразява. В мрака

затрептяват ярките кръгове и стрели от неонов светлини, мълчаливите къщици се превръщат във весели кабареа, тесните улички се огласят от многолюдна глъчка. Тогава Монмартър разгръща потайните си пазви за чуждестранните туристи, които тичат да видят епохалните бради на бохемите и да преживеят набързо някое незабравимо приключение. В подножието на Монмартърския хълм през тия нощни часове веселието се върти в огнена спирала. Около площада „Пигал“ и в съседните улици искрят сред разноцветна феерия барове с дебнещи проститутки, ревята и музик-холове с голи артистки, чиито снимки са изложени на показ по прозорците и вратите на заведенията. Униформените портиери канят минувачите да влязат вътре, като им обещаваат невиждани развлечения. За своя лична сигурност и за по-голям респект полицаите обикалят квартала на двойки, но въпреки тяхното осезаемо присъствие тук-там често избухват скандали и побоища. И цялата тая шеметна фата моргана се стопява и изчезва чак призори, когато Монмартър се унася отново в дневния си сън.

За да завършим беглата панорама на Париж, не трябва да забравяме букинистите край Сена, които излагат под платнени заслони сандъчета с овехтели книги и неугледни картинки от неизвестни художници. Пред техните подвижни изложби любознателният минувач може да прочете цяла книга с великодушното съгласие на продавача.

Не бива да отминем с безразличие и злополучните въдичари, наредени с провиснали пръчки по двата бряга на Сена. Никакви събития и природни стихии не могат да смутят техния риболовен унес. По цели часове те съзерцават мълчаливо измамната вода и спокойно очакват потомците на грамадната риба, която според преданието била уловена някъде наблизко преди стотина години.

Да поменем и клошарите, които през слънчеви дни се припичат в сладка дрямка по кейовете на реката, а нощем се подслоняват под нейните мостове. Клошарите са доброволни отшелници от човешкото общество, със своя философия за живота, презират всякаква работа и се чувствуват щастливи в ленивото си безделие. Те вегетират от ден за ден и като птичките божи zasiщат глада си с отпадъците край Халите и с трохите от пиршествата на нощните заведения.

Погледнат от хълма на Монмартър, Париж е цял в сиво и само Айфеловата кула тъмнее като черна брошка върху могъщата му гръд.

Има някакво неповторимо очарование, някаква топла интимност в тоя многолик град, който оставя в паметта неугасима жаравата от спомени. Това очарование се излъчва от вродения оптимизъм и ведрия хумор на обикновения човек от народа, от неговата жива сърдечност. Тая притегателна сила лъха от всяко кътче на славното минало, от влюбените двойки по парковете и кафенетата, от артистичното достойнство на бедните улични музиканти, които свирят и пеят под прозорците на парижани своите сантиментални песнички.

* * *

Грамадни жълти афиши призовават парижани на събрания и митинги в защита на унгарския народ. С присъщото на французите красноречие се издигат патриотични лозунги за свободата, за солидарността, за правата на човека. Инициатори, и организатори на тоя афишен кръсък са някакви подозрителни дружества и комитети, които имат толкова общо с унгарския народ, колкото и с френския. От един афиш наднича с едри букви името на унгарската политическа едnodневка Ана Кетли. След бягството си от родината тя е тръгнала сега из Европа да манифестира критичната си възраст с бесни нападки срещу лагера на социализма.

Сензационната тревога на афишите прелива и се разгаря и по страниците на целия буржоазен печат. Първенство в тоя вестникарски тръст на лъжата и подстрекателството държат „Фигаро“, „Орор“, „Пари-прес“, католическият „Кроа“ и социалистическият „Попюлер“, които изригват зловонна лава от всякакви измислици за Съветския съюз и народнодемократичните страни. Напразно „Юманите“ и „Либерасион“ се опитват да внесат известен порядък в разюзданата антикомунистическа истерия, да предадат правдиви съобщения за международното положение — техните редакции се разгромяват, броевете им се конфискуват.

А средният французин се отличава с вродена слабост към печатното слово и се поддава на внушения. Той е склонен да повярва, че в България са нахлули съветски войски, че русите наистина избиват унгарския народ и заграбват унгарската земя. Предупредителните ноти на съветското правителство до агресорите в Египет се изопачават и

тълкуват като настъпателни актове на болшевишката опасност. Лъжата увлича и мнозина интелектуалци, които заемат героични пози и издават манифести за спасяване на свободата, без да се замислят, че и в Египет, и в Алжир също живеят хора. Средният французин е обхванат от страх за бъдещето и започва усилено да се запасява. Захарта, олиото, сапунът за пране, дори солта изчезват от пазара. Ами ако „съветската интервенция“ прехвърли границите на Унгария и се простре чак до Париж? Ами ако утре пламне война и подпали найлоновата фуста на добрата баба Европа?

Изобщо Унгария, както се казва, е на мода. В малките чуждестранни ресторантчета — арменски, турски, гръцки и, разбира се, унгарски — се трупат любопитни посетители, които си заръчват унгарски гулаш. Сред клиентите на деликатесните магазини също се забелязва чувствително повишен интерес към унгарския салам. За унгарските бежанци се говори със затрогващо умиление, но не им се дава работа. Една неделна утрин, когато любителите на пощенски марки са се събрали в парка на авеню Габриел край Шан-з'Елизе и с разтворени класьори обсъждат животрептущите проблеми на филателията, по парижките улици тръгват двойки с тенекени касички в ръце. Те спират минавачите и ги канят да пожертвуват някой и друг франк за бедстващия унгарски народ, като накичват дарителя с книжна лентичка. Това са добросъвестни еснафи, обладани от гордото съзнание, че изпълняват важен обществен дълг. Но французинът, който сам се нуждае от помощ, не изглежда особено отзивчив и отминава равнодушно протегнатите към него касички. Всъщност главната цел на тая благотворителна акция са не материалните придобивки, а преди всичко показният и параден израз на съчувствие към унгарския народ.

Така — с афиши, с вестници, с радиокоментарии, с речи на знайни и незнайни оратори, с публични демонстрации — общественото внимание се отклонява от колониалната агресия в Египет и от кръвопролитията в Алжир и се насочва изключително към събитията в Унгария. Същата тая пропагандна апаратура, ловко монтирана от съдружието на френските капиталисти и управници, е изхвърлила неотдавна от своя трамплин по булевардите на Париж тъмните сили на разрушението. Предвождани от пужадисти с лика на Петен върху реверите, под закрилата на многобройни полицейски отреди, тълпи от фашистки бабаити, американизирани безделници и

всякакъв вид лумпени се отдали на хулигански изстъпления. Сред дивашките викове на погромджиите отекнал трясъкът на счупени витрини, пламнала сградата на Централния комитет на Френската комунистическа партия, чиито обгорени стени и досега чернеят в паметта на чужденеца. С острия звън на счупени стъкла е било ознаменувано и нападението над редакциите на „Юманите“ и „Либерасион“. Но ехото на размирицата раздвижило бързо предградията и далечните квартали. И работниците от Сен-Дени, Монтръой, Иври, Менилмонтан, Булон-Бианкур се понесли в безкраен поток по Големите булеварди и в мощна контраманифестация смазали освирепялата сган на мракобесието. Тогава вече полицията се намесила и улеснила бягството на храбрите кабаретни герои. В настъпилото затишие официалните охлюви на провокацията се свили благоразумно в черупките си, очаквайки по-щастливи дни за нови подвизи.

* * *

Парижките буржоазни вестници занимават читателите си не само с изопачени описания на политическите събития и на „унгарската трагедия“, но и с последните криминални произшествия. След случая с католическия свещеник, който убил забременялата от него домашна прислужница, след злодеянието на бръснаря, който заклал някакъв запасен генерал, за да го ограби, един ден вестниците съобщават под крещящи заглавия загадъчния случай с мадам Алис Казал.

Коя е прочее мадам Алис Казал и каква е нейната вълнуваща история?

Мадам Казал е достопочтена съпруга на богат индустриалец — петдесетгодишна дама, запазила все още всичките си прелести. Вчера тя отишла на обед у своя приятелка, като освободила шофьора си. Към пет часа мадам Казал излязла от дома на приятелката и се запътила към своя шивач, при когото си поръчала някакъв тоалет. След това тръгнала по булевард „Сюше“ и оттук нататък следите ѝ се губят. Но вестниците не се задоволяват с такова сухо предаване на фактите и ги украсяват с пъстра словесна везба. Читателят узнава, че в деня на произшествието мадам Алис Казал била облечена в скъпо кожено

палто, че носела еди-какви си накити и че цялото това подвижно имущество заедно с наличните пари в чантата ѝ се оценява на петнайсет милиона франка. Следват подробности за характера и навиците на мадам Казал, за нейното семейство — съпруг, дъщеря, син. Напоследък знатната дама се чувствувала угнетена от събитията (може би пак от събитията в Унгария?) и проявявала признаци на нервно разстройство. Всеки ден криминалните репортьори издават осведомителни бюлетини за изчезналата парижанка и с професионално усърдие си блъскат главите над различни догадки. Убийство за грабеж? Самоубийство от отчаяние? Любовен роман? Бягство в чужбина? За съжаление, въпреки усиленото полицейско следствие мистерията остава неразбулена и читателят не може да разбере каква е съдбата на мадам Алис Казал.

По установена вече традиция към края на годината се обявяват литературни награди „Гонкур“, „Фемина“, „Ръонодо“. И тук вестниците търсят сензационната нишка на събитието, като оповестяват предварително кои са предполагаемите лауреати и какво мисли той или оня член на журито. Самото обявяване на наградите е съпроводено с оглушително думкане на вестникарските тъпани, което продължава дни наред. Сега в центъра на този шум е писателят Ромен Гари, получил най-голямата литературна награда „Гонкур“ за романа си „Корените на небето“. На читателя веднага се припомня, че Гари е прославен герой на френската авиация през последната война и че понастоящем е френски шарже д’афер в Перу (нека добавим и ние, че преди десетина години той беше секретар на френската легация в София). Ромен Гари изведнъж засиява на литературния небосклон с ослепителния блясък на звезда от първа величина. Ала напук на официалните признания един разярен критик от „Пари-прес“ прави смайващи разкрития: Ромен Гари не знае френски език! Като подкрепя това свое твърдение с неизбежните цитати, критикът установява, че в цялата история на френската литература не съществува по-недодялано произведение от „Корените на небето“, което напомняло отвратителен превод. „Ако героят на «Корените на небето» основава комитет за защита на слоновете — провиква се възмутеният съдник, — ние мислим, че е необходимо отсега нататък да се основе един комитет за защита на френския език срещу Ромен Гари.“ И загубил всяко самообладание, неумолимият изобличител доунищожава автора със

заклучението, че той сякаш се е заклел да пише за идиоти („comme s’il avait juré d’écrire pour des idiots“). С тия темпераментни изрази, твърде необичайни за френската галантност, „Пари-прес“ хвърля истинска вестникарска бомба, която разбива лаврите на новия лауреат и обгаря чувствително белобрадия престиж на академици и жури.

Бихме направили непростим пропуск, ако не подчертаем, че парижките вестници отделят почтено място и на спортните събития, които се поднасят на читателя със съответните снимки на овчарски скокове и на отделни напрегнати моменти от футболни и боксови мачове. Напоследък по спортните страници на вестниците се ширят вълнуващи репортажи за Олимпиадата в Мелбърн.

Най-сетне по страниците на парижките всекидневници ухаят пъстри букетчета с новини от цял свят. Любознателният читател научава например колко голяма е била тортата, която Уинстън Чърчил е получил за осемдесет и втория си рожден ден заедно с огромно количество пури. Някакъв добросъвестен статистик изчислява, че видният английски държавник не ще може да изпуши подарените му пури дори до деня на своята стогодишнина. Но в тая ярка колекция от многословни сензации едва е поместено на три реда с микроскопични букви съобщението за смъртта на световноизвестния юрист и адвокат Моро Джиафери, който починал от сърдечен удар, тичайки да догони отминаващия автобус.

Към многогласния хор на всекидневния печат се присъединяват и акордеоните на илюстрираните списания „Пари-мач“, „Поан дьо вю“, „Рьогар“, „Ентимите“, „Рев“, „Мадригал“, „Болеро“, прелъстителните американски прегледи, френските издания на „Ридерс дайджест“ и „Лайф“. Чирозоподобните манекени на последната дамска мода позират в страниците на „Вог“, „Офисиел“, „Мари-Клер“, криминалните потайности се разкриват с ужасяващи подробности в „Кри детектив“, а „Ороскоп“ и „Астроложи“ блуждаят из междупланетното пространство и предсказват бъдещето с благосклонното участие на далечните съзвездия.

* * *

Парижкото кафене е приятен кът за отмора и за сърдечни срещи на парижани от двата пола. По всяко време тук човек може да види най-разнообразна публика, която не брои минутите и укрепва доброто си самочувствие понякога само с чаша ситронада.

Животът на парижкото кафене не е притиснат между стените на заведението, а прелива навън, по тротоара. Посетителите обичат да чувствуват близостта на улицата, да се любуват на пъстрото шествие на минувачите и да вдишват с пълни гърди въздуха на любимия град, затова до късна есен и дори през зимата те предпочитат откритата тераса на кафенето пред неговата затворена уютност.

Търговци и чиновници, рентиета и аферисти, интелектуалци и празноскитащи търсачи на приключения се разполагат спокойно край малките масички, осигурили сякаш своята недосегаемост в някаква екстериториална зона. Тук-там престарели дами флиртуват с подозрителни млади мъже, по-нататък трепти дискантовият смях на странно хермафродитно същество — полумъж, полужена, — още по-нататък някой брадат художник с кадифен панталон и с рембрандовска барета е зареял занесен поглед в пространството. Той смуче по навик угасналата си лула и с достойнство отпива от чашата си глътка перно.

На пладне, когато в учрежденията настъпи обедна почивка, кафенетата се изпълват с хора от близките канцеларии. Един обикновен обед в най-скромния ресторант струва около две хиляди франка, а в кафенето човек може да закърпи глада си със сандвич и кафе за сто и петдесет франка. Тая проста сметка привлича тук дребните служещи и продавачките от универсалните магазини, всички ония самотници, които едва свързват двата края на сиромашкото си съществуване. Спасителните сандвичи примамват в кафенето и мидинетките от блестящия свят на прочутите модни къщи, от ателиетата на Жак Фат, Кристиан Диор, Баленсиага. Тия очарователни девойки бодат пръстите си над рокли, които се продават по петстотин хиляди франка едната, докато те получават месечно по трийсет хиляди. Но бедните мидинетки, които живеят сред фантастично скъпите тоалети на богатата клиентела, са задължени от работодателя сами да поддържат с нищожната си заплата някакво привидно благополучие. Те трябва да се обличат добре — разбира се, не в палта от визон и чинчила, не като шлагерната певица Лин Рено (палтото ѝ според рекламата струва два и половина милиона франка!), но все пак

да бъдат достатъчно изискани, за да не се помрачава престижът на фирмата. С показната самонадеяност на манекенки, вечно очакващи съдбоносната среща с приказния принц, натъкмените пепеляшки на високата мода се явяват по обед в кафенето префинени и надменни, своенравни и капризни. Те дълго търсят с поглед най-удобното място, после гримасничат над листа със закуските и, както винаги, пренебрежително поръчват на келнера кафе и сандвич с байонски жамбон.

Другаде по света влюбените дирят за своите сантиментални откровения глухи и усамотени кътчета, но в Париж, изглежда, тъкмо кафенето е онова благословено убежище, което ги приютява за най-непринуден изблик на чувствата. Допрели мечтателно глави, влюбените двойки седят с часове един до друг, щастливо забравени в мълчалива прегръдка. И само от време на време нежният барелеф на техните профили оживява и устните им се сливат в целувка. Тия лирични сценки на парижкото всекидневие не смуцават и не дразнят никого — околната публика си пие невъзмутимо кафето и с деликатно безразличие не забелязва откритото предизвикателство към отдавна отживелия пуритански морал.

Някои парижки кафенета вече се американизират. В тях са настанени някакви спортни машини, около които се трупат обикновено млади хора, любители на механичните развлечения. Тук тишината непрекъснато се разбива от тъпите пружиниращи удари на тия автомати, чиито стоманени ръчки привеждат в движение цяла серия топчета, бягащи в различни посоки. Топчетата отскачат от гумените препятствия, лъкатушат насам-натам и едно по едно хлътват в дупките на състезателното поле. Тая нова игра увелича доста запалянковците, но те са по-скромни от играчите на тенис на маса и поне засега не мечтаят за световен шампионат.

* * *

През целия ден и до късно през нощта по безкрайната асфалтова паяжина на парижките улици пъплят хиляди автомобили. Сред техните черни стада се мяркат сивите френски симки, които потичват като бедни роднини редом с луксозните американски крайслери и кадилаци.

Колите се застигат, изпреварват се една друга, промъкват се през най-малката свободна теснина и респектирани от светлинните сигнали, внезапно спират. После всемогъщите полицаи дават път, като загребват неуморно въздух с белите си ръкавици — и отприщените автомобили се спускат устремено напред, за да спрат отново след няколко секунди. Почти долепени до колите, се изнизват мотоциклети и велосипеди, чиито ездачи при всяко спиране провисват крак до земята. В това мъчително придвижване към определената цел шофьорите маневрират с удивителна ловкост. Няма катастрофи, не се чуват никакви клаксони.

Вечер движението е в пълен кипеж. Тогава на Етоал и на Плас дьо ла Конкорд — един от най-големите площади в света — автомобилите се въртят в шеметен танц, изпълвайки простора с безброй червени светлинки. Едва късно след полунощ оживлението намалява и гъстите автомобилни върволици започват да редяат. Една по една колите се прибират по гаражите, но много от тях остават да нощуват на открито, наредени като бездомници край тротоарите. Така затихва за няколко часа тоя безначален въртеж на автомобили, който се подема на следния ден с нова сила.

Но авантюрата в Египет носи много неприятни изненади. Един ден се пръсва тревожната мъгла, че бензинът е на привършване. Дребният парижки буржоа изпада в паника. Той е свикнал да живее с всички съвременни удобства, има си кола, която е купил след дълги спестявания, сърцето му бие в ритъма на нейния мотор. За него колата е символ на лично достойнство и благополучие, семейна гордост, достижение на най-съкровения му блян. Той трепери над всяко нейно винтче, опипва с вълнение гумите ѝ, изтрива я нежно с фланелени кърпи. Дребният парижки буржоа не може да си представи, че е настъпил краят на неговите съботни и неделни екскурзии с любимата му кола. И все пак мъглата се оказва жестока истина. Вестниците нанасят последователни удари върху разклатеното самочувствие на собствениците на коли: отначало съобщават, че пътуването се ограничава в пределите на съответния департамент, после — че се забранява всяко движение с автомобили извън града и най-сетне — че от първи януари се въвежда купонен режим за бензина. Средният парижанин е потресен, сякаш свършва не бензинът, а изтича собствената му кръв. Едва сега той се раздвижва от египетските събития и почва да ругае Ги Моле.

Разбира се, тая неочаквана възбрана над бензина засяга не само удобството на дребния буржоа, но преди всичко препитанието на многобройното шофьорско съсловие.

Един престарял шофьор на такси, който от трийсет години кръстосва парижките улици със своето овехтяло вече рено, е изплашен за прехраната на семейството си.

— Богаташите винаги ще намерят бензин на черна борса — казва той, — но ние, които си изкарваме хляба от него, ще получаваме купони само за няколко дни в месеца. Лично аз съм против египетската история и все пак, ако от нея имаше някаква полза, престъплението си струваше труда. А сега какво излиза? Ще прием бензин от Америка на високи цени — ой, ла, ла! — възкликва шофьорът и спира таксито сред потока от автомобилни коли. — Виждате ли как пълзим като костенурки — продължава словоохотливо той. — Колкото по-бавно се движим, толкова по-малко курсове правим и, значи, губим началните сто франка от всеки нов курс. В нощните смени сме по-добре, но тогава пък се срещат типове, които ни нападат, обират и изхвърлят от колите. Мръсен е нашият занаят, мосю! — въздъхва незнайният шофьор и подкарва колата в отворения път.

Но след изчезването на бензина идат и други нещастия. Пресечените петролопроводи в Египет спират притока на милиони тонове петрол и петролни деривати, без които индустрията угасва. Затварянето на Суецкия канал автоматично прекъсва и вноса на египетски памук, юта, цинк, каучук, зърнени храни. А превозването на всички тия суровини през нос Добра Надежда не вдъхва никому никаква добра надежда.

* * *

Париж живее и диша сред ликуващото пъстроцветие на рекламите, които привличат вниманието на всяка крачка.

Купувайте тоалетния сапун „Палмолив“! Предпочитайте сапунените стърготини за пране „Персил“! Опитайте ли консервираните супи „Ройко“? Търсете най-богатото с витамини растително масло „Рюфискен“! Но конкуренцията възразява енергично и разколебава купувача. Симона Ренан и други девет кинозвезди

поддържат красотата си със сапуна на примадоните „Люкс“! Още нашите баби са прали бельото си със сапунения прах „Жавел ла Кроа“! Нямаат съперници супените и бульонови концентрати „Маги“, „Буйон юб“ и „Пул о по“! За салата — само маслиненото масло „Соле мио“ и „Бел канто“! Срещу прочутото топено сирене „Ла ваш ки ри“ (Кравата, която се смее) напразно надигат рогата си „Ла ваш ки пльор“ (Кравата, която плаче) и „Ла ваш сериоз“ (Сериозната крава). Съперничеството на конкуренцията обхваща и производството на дамски корсети, но единствени сентюрите „Скандал“ поддържат изящната линия на парижанката.

В тая ожесточена борба за надмощие участвуват американската компания Колгейт-Палмолив-Пит, американско-швейцарският тръст — Нестле (контролиращ производството на бульоните „Маги“), англо-холандският тръст Юнивелер и френските им събрата Демерефрер и Ж. Лезие е се фис. Но покрай поменатите съперници се хвърлят наежени в гигантския бой на рекламите и други тръстове и финансови групи, чиито пипала обхващат всички области на френското национално стопанство.

Зад рекламните барикади седят в своите клубове именити банкери и финансови магнати. Тук е Марсел Бусак, господар на шейсет текстилни фабрики с двайсет и пет хиляди работници, един от влиятелните крепители на вестник „Орор“. Ето и предприемчивото семейство Шарл Жиле, което се занимава с производство на изкуствена коприна, на найлон и пластмаса, на взривни вещества и фармацевтични продукти. През време на хитлеристката окупация Шарл Жиле е живял в щастливо съдружие с нацисткия тръст Целволе, а днес притежава изключителното право върху патента на американския тръст Дюпон дьо Немур за производство на найлон. Понататък пуши хаванската си пура Жан Пруво, стопанин на текстилни предприятия. Той е обут в чорапите „Стем“, негово собствено производство, но повече е известен не като индустриалец, а като главен акционер на вестник „Фигаро“ и като собственик на седмичното илюстрирано списание „Пари-мач“. Пред чаша коктейл си отдъхват от дневния труд и братята Робер и Виктор Пюизе, които държат в ръцете си автомобилните заводи „Ситроен“ и фабриките за автомобилни гуми „Мишлен“. В мекото клубно кресло се е изтегнал и плешивият, но още, бодър старец Йожен Шюлер, високо уважаваният производител на

чудотворните препарати за растене на коса и козметичните помади „Доп“, „Ореол“, „Имедия“, „О’Кап“, „Амбр солер“. Неговият сапун „Монсавон“ воюва непрекъснато с конкурентните фирми „Палмолив“, „Люкс“ и „Кадюм“, а вестникът му за женска красота „Вотр боте“ редом с полезните съвети към дамите рекламира и собствената му продукция.

За съжаление, мястото не ни позволява да представим в тая сияйна панорама на френските финансови магнати още много други забележителни личности — барони и маркизи, потомствени владетели на замъци, членове на Ротари клуб и на Жокей клуб, стопани на предприятия за конни състезания, директори на Компани дю Канал дьо Сюез, видни ръководители на банки, тръстове и заводи. Но премълчаването на техните имена ни най-малко не пречи да си извадим заключение от кои среди изхождат подбудителите на колониалните агресии, грижливите настройвачи на общественото мнение и сърдечните приятели на днешните вермахтовци и вашингтонски благодетели.

На финансовия ринг доларът нанася непрекъснато съкрушителни нокаути на френския франк, който залита зашеметен и едва си поема дъх. Напразно управниците се мъчат да го свестят, като го обливат обилно със събираните от народа данъци и с растящите цени на стоките. Франкът е тежко болен от инфлационен менингит и бере душа в това феерично царство на рекламите.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.